

Міждисциплінарна курсова робота

3

«Економічної теорії»

На тему:

«Аналіз стану та тенденції розвитку ринку газу»

Студента 2 курсу ЕПП-21 групи
Напряму підготовки «Економіки підприємств та корпорацій»

Керівник: Старший викладач, кандидат економічних наук, Чирак І.М

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____

План

Вступ

1. Теоретичні аспекти становлення та розвитку
2. Базові концепції розвитку ринку газу в Україні.
3. Аналіз світової та вітчизняної практик розвитку ринку газу
4. Пропозиції щодо вдосконалення ринку газу в Україні.

Висновки

Список використаної літератури

Додатки

Зміст

Вступ.....	
Теоретичні аспекти становлення та розвитку.....	
Базові концепції розвитку ринку газу в Україні.....	
Аналіз світової та вітчизняної практик розвитку ринку газу	
Пропозиції щодо вдосконалення ринку газу в Україні.....	
Висновки.....	
Список використаної літератури.....	
Додаток 1	

Вступ

Ринок газу – це один із найважливіших чинників, що впливає на економіку нашої держави і зокрема на життя кожного українця. Після розпаду ССРСР, Україна стала самостійною вільною державою, але я дозволю собі не називати нашу державу самостійною. Адже за роки незалежності кожен українець сам побачив і переконався наскільки ми все таки залежні від зовнішнього середовища, залежні від свого ворога.

Якщо проаналізувати економіку в цілому, то в усіх важливих сферах економіки, більша частина з них знаходиться в руках не національного виробника, а закордонного партнера. За роки незалежності невміла політика держави, призвела до втрати великого, потужного комплексу промисловості.

Сьогодні ми відчуваємо великий економічний тиск зі сторони газопостачання. Україна не має власних запасів даного природного запасу, тому ми купуємо його. Це звичайна світова практика, купувати ресурс якого не вистачає і продавати ресурси, які є у надлишку. Але можуть виникнути проблеми, якщо країна-експортер відчуває монопольний вплив на даний ресурс, вона може встановлювати свої умови купівлі-продажу.

На території Європи, Росії відіграє важливу роль на європейському ринку газу, адже є основним експортером цього ресурсу. Ми купуємо газ у Росії і це значно впливає на нашу економіку.

Аналізуючи внутрішню ситуацію, я прийшов до висновку, що ринок газу в Україні потребує докорінних змін. За роки незалежності, саме цей ринок є болючою ранною для України. Усе є наслідком негативної економічної роботи. Історія нас нічому не вчить. На початку самостійного шляху, у роки економічної кризи, на сьогоднішньому етапі не має чітко поставленої ціни на закупівлю газу, і держава за увесь період, намагалась збільшити власні прибутки не з допомогою ретельного економічного аналізу, не зниженням тарифів, а навпаки нам вперто збільшують тарифи на вкрай важливі ресурси. Такий підхід тільки вганяє нас у ще більшу економічну кризу.

Актуальність даної теми полягає у тому, що при сучасному стані економіки нашої держави варто змінити підхід до ведення справ, адже зараз немає раціональних

шляхів вирішення цієї ситуації, можна побачити тільки спекулювання становищем, пошук невідомих ворогів, і нових проблем.

Об'єктом дослідження в даній роботі виступає фінансово-господарська діяльність України на ринку газу.

Предметом дослідження є відносини суб'єктів ринку газу України, як основних гравців, що впливають на середовище ринку.

В даній роботі, я хочу:

✓ розкрити суть проблем, які не дають нормалізувати, та налаштувати ефективну роботу ринку газу;

✓ Показати основних гравців ринку, і їхню негативну чи позитивну політику на ринку;

✓ Розкрити проблеми неефективного управління держави даним ринком;

✓ Також хочу запропонувати власні шляхи вирішення проблем;

✓ І насамперед довести, що все можна змінити, якщо почати працювати над проблемами, а не створювати ілюзію діяльності.

Теоретичні аспекти становлення та розвитку

Багато проблем не вирішено, багато дискусій ведеться як подолати економічну кризу, як подолати кризу політичну. До цих же проблем можна і віднести кризу енергетичну. Тому я розгляну економічні реалії ринку газу та політичні чинники, що впливають на ринок.

За роки незалежності України було зроблено багато спроб добитись реформ в сфері енергетики, але до сьогоднішнього дня ці спроби не дали ефективних результатів. Варто задати питання чому реформи приводяться, а результати не бажані?

На мою думку, в Україні де-факто відкинули усі раціональні, ефективні шляхи реформування енергетичного сектору держави. Основними з яких мали б бути: лібералізація ринку і перехід до ринкового ціноутворення, варто було б відкрити ринки і корпоратизувати державні компанії, з умовою збереження системи державного контролю і системи управління.

Зараз ми маємо частково приватизовані суб'єкти газового ринку, що керуються державно-адміністративними методами, і прикриваючись гаслом «влада з народом» приймають рішення, які негативно впливають на енергетичний сектор.

Така модель включає активну систему надання субсидій вразливим категоріям населення. Крок безумовно хороший на перший погляд, але також було зроблено наступне:

- Запровадили механізм компенсації збитків газовим компаніям від сталих цін;
- Зменшили можливості компаній до інвестиційної діяльності, якщо ця діяльність негативно впливає на ціни ресурсу (газу);
- Почали регулювати діяльність українських компаній (постачальників енергії).

Дозволю собі виразитись наступними словами «Одне лічимо, інше калічимо». Такими кроками наша держава будує проблеми для розвитку цього ж енергетичного сектору, і відразу ж можна прослідкувати наслідки:

- Компанії зрозуміли, що немає сенсу розвиватись, нарощувати ефективність своїх дій, адже держава регулюватиме фінансовий стан газових компаній, і це

регулювання несе у собі виділення коштів з державного бюджету на користь газових компаній.

- Також Україна втрачає позиції в обсягах видобутку газу на своїй території, тому що утримується низька ціна на газ для національного виробника. Також тому і зменшуються розвідувальні та дослідницькі роботи в цьому секторі.

- Почала активно поширюватись негативна економічна діяльність, бо ми можемо бачити, як існують різні тарифи, для різних верств населення (тарифи до 100 м³ і тарифи від цього показника). Це дозволяє спекулювати обсягами постачання газу, і найбільша втрата від цього, що Україна не може уже 20 років зробити і врегулювати облік використання газу.

Без лічильників обсяги використання газу населенням обраховуються за нормами, регульованими урядом(мал.1). І тут можна прослідкувати цікавий факт. Можна підвищувати норму споживання для населення, варто зауважити, **неперевіреного споживання**, і таким чином отримувати «вільний», але вже оплачений газ.

М
ал.
1
Ц
е
на
сті
ль
ки

жахливо і неправомірно зі сторони держави, що я вважаю, що це повинен знати і розуміти кожен громадянин нашої держави. Далі статистика, можна сказати «приклад із нашого життя»:

Постанова №219 КМУ «збільшити норму газу до 6,9 куб.»[1], (варто підкреслити в радянські часи було 5,5).

«Постановою № 619 КМУ норму збільшити до 9,8 кубометра» [2].

У 2014 році в законі «Про встановлення державних соціальних стандартів у сфері житлово-комунального обслуговування» [3] норму на одну людину зменшили до 6 кубометрів.

А 29 квітня 2015-го року зменшили до 3 кубометрів.

Також були спроби перекладати права на приватні компанії, держава вимагала віддавати на зберігання добутий газ, а саме державним компаніям, тобто просто забирати ресурс на користь країни. Після такого погіршення інвестиційного клімату неминуче.

Ось через такі фактори потрібно змінити сучасну систему надання субсидій, і встановити єдину ціну на природний газ усім верстам населення. Це першочергові завдання.

Аналізуючи новини можна сказати, що все таки позитивні фактори відбуваються. Наприклад у 2016-2017 році тарифи для населення на природний газ мають бути встановлені «...на економічно обґрунтованому рівні, які забезпечать повне відшкодування єдиної середньозваженої закупівельної ціни на природний газ як товар» [4].

Ціни на газ зросли приблизно в три рази, такі кроки є шокуючими для населення, але вони є правильними на мою думку, тому що тільки так можна підняти національну економіку.

Але в нашій державі без подвійної гри ніяк. Липень 2014 року, було затверджено Верховною Радою України, що галузь енергетики стає ресурсом коштів для соціальної сфери. Відповідно більша рентна ставка на добування корисних копалин недержавними компаніями. Це в свою чергу призвело до згортання своєї роботи приватними інвесторами та інвестиційна діяльність зменшилась.

Гортаємо сторінки історії далі, січень 2015 року, збільшили ренту для газодобувних компаній (державних), але не змінили схему надання субсидій. Нагадаємо, що субсидія проходить довгий шлях, коли виділяються кошти з бюджету, переходять у місцеві органи влади, тоді за платіжними дорученнями повертаються уже на рахунки постачальника того чи іншого ресурсу (газ, вода, електроенергія).

Висновок цьому тільки один, «Така у нас політика». Інь та Янь в межах однієї країни. По один бік стабілізуються ціни, що позитивно впливає на інвестиційний клімат, по інший бік – ринок, як працював за десятигранними схемами так і працює.

Для довідки, варто задуматись де ж беруться кошти для субсидій населенню? А ці кошти, це є ця рента за добування природного газу у нас в країні і також трансфери газу через нашу територію. Слідкуємо далі за думкою, якщо субсидії залежать від ренти, то виходить, що соціальні гарантії залежні від податків, які платять гозодобувні та газотранспортні комплекси на території нашої країни. І «десерт», щоб виплачувати потреби соціальної політики далять на газотранспортний бізнес податками, що зменшує його ж прибутковість, і призводить до знесилення галузі і зменшення транзиту природного газу через територію України.

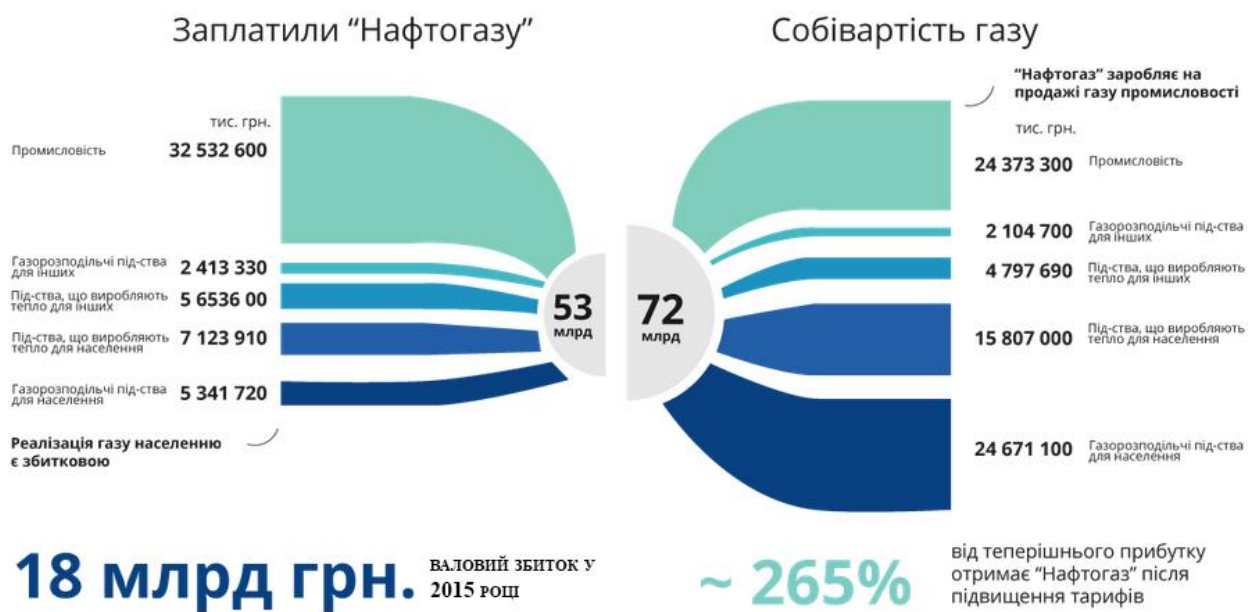
Тобто, це як «губка з водою», створюється ситуація, що при зростанні цін на природний газ, видобування на власній території не відбуватиметься, бо ці кошти відразу вимиватимуться. А ця ситуацію у свою чергу створює погіршення настрою населення через збільшення цін, низькій якості роботи.

Тому потрібно прийняти закони, що:

- Створили б систему субсидій
- Створили б сферу підтримки категорій споживачів, як касту соціальної політики, а не чинник функціоналу енергетики
- Створили прямі грошові компенсації, а не розрахунки між споживачем і постачальником
- Запровадили прямий договір між споживачем і постачальником
- Запровадили контроль за учасниками ринку.

Сьогоднішня модель функціонування газотранспортної системи не відповідає вимогам сучасного ринку тому її також потрібно реформувати.

Я уже описував, що зростання тарифів на газ один із шляхів розвитку газового ринку його приведення в порядок. Так, як дешевий газ раніше спонсорувався із державного бюджету, за рахунок позичок. Такими темпами «Нафтогаз не дорахував 18 млрд грн. минулого року (мал.2), щоб закрити різницю між ціною купівлі і ціною продажу газу» [5]. Де брати гроші не відомо, тому держава їх просто видрукувала і гривня ще раз впала.

М
ал. 2
Т

ако
ж
хочу
підм
ітит
и,
що
скор
очен

ня споживання природного газу, про яке говорять усі політики відбулось за рахунок зупинки поставок ресурсу на територію АТО та Криму (додаток 1).

Тому про збереження енергії можна і не говорити і уряд не планує поки що нічого впроваджувати.

Базові концепції розвитку ринку газу в Україні.

Для якісного використання природного газу, Україні потрібно налагодити тісний зв'язок із західними фірмами, що можуть допомогти нам у пошуку корисних копалин, та їх переробці. Тому що у західних країн є великий досвід в розробці шельфових частин морів.

Будь-яка промисловість розвивається у взаємодії із зовнішніми та внутрішніми чинниками. В Україні такими чинниками є обмеженість власних ресурсів, як внутрішній чинник, та монопольна залежність від російського газу, як зовнішній. Далеко не найкраща ситуація для України.

Тому на майбутнє, я б поставив першочерговий план для газової індустрії України. Нам потрібно розвивати добування власного природного газу, і створити потужну, розвинуту систему магістральних газопроводів, і підземних складів газу. Сховища і транспортування газу приносять не малий дохід в бюджет, і дають шанс розвиватись галузі. А як на мене, розвинемо газову галузь усім стане краще жити. Пояснюю, якщо розбудувати таку велику мережу, це мільйони коштів податку за зберігання, за транспортування, за зберігання. Ми знаходимось між Європою і Росією, чого не використовувати це? Так, ворог. Так з Росією краще не мати справ. А нам і не потрібно мати з нею справ, просто розбудувати мережу, і тоді не ми будемо від них залежати, а вони від нас. І краще коли гроші є, ніж коли їх немає. Ми помалу втрачаємо цю перспективу, адже усі рвуться будувати ці магістралі мимо нас, бо розуміють що це для постачальника це економія коштів, а для споживача це заробіток, в залежності від того чий будуть магістралі (мал. 3).

Мал. 3

Розташування України на основних шляхах транспортування природного газу від таких регіонів з найбільшими у світі запасами газу, як Росія і Близький Схід до великих споживачів цього газу - країн Центральної та Західної Європи - дуже вдале. Україна буде чудовою мережею транспортування природного газу, і це позитивно вплине на економічний стан нашої держави

В нас багато науковців в цій сфері, багато професійних кадрів, Велика промислова база, ми виробляємо багато машин і обладнання для газової індустрії, буровики, будівельники, експлуатаційники. Все є, чому не почати активно працювати. І все просто, на практиці трішки складно, але все можливо. Так чому, не прийти до влади і не реалізувати потенціал нашої чудової країни?

Увесь добробуд населення стоїть на коштах, є кошти все чудово – немає коштів все погано. Алгоритм простий. Так, є багато економічних факторів які впливають на економіку нашої держави, на рівень життя населення. Але ось така концепція розвитку тільки однієї сфери дає шанс поліпшити життя кожного українця. Можливо хтось скаже, що однією галуззю не вийдеш на нормальний рівень? А ви подивіться на «Газпром» і Росію, нічого в людей немає, а на добутку газу і нафти ще живуть. А ми можемо жити на транспортуванні цих ресурсів.

Я згідний, що це слова. Потрібний комплексний підхід до вивчення проблем економіки нашої країни. Але уже скільки людей бралися лагодити цей механізм, а стає тільки гірше. Скільки людей обіцяли реформувати Україну? А стає тільки гірше. Скільки політиків в кулуарах Верховної Ради України краснословлять про те, як вийти з кризи? А стає тільки гірше. Я не песиміст, але може варто задуматись, що все таки щось не то. Можливо варто змінювати уже цей підхід до управління державою? І це питання звучить в думках кожного українця.

Є багато прикладів іноземного досвіду розвитку економіки завдяки розвитку однієї галузі. То чому б нам не використати нарешті нашого і так недоброзичливого сусіда? Якщо наша влада думає, що якщо обірве зв'язки із ворогом то усім буде краще. То я пропоную зміцнити цей зв'язок, бо з ворогом тільки воюють, а з партнером домовляються. Так пам'ять не стерти, але хочеш побороти ворога потрібно діяти розумно. Зараз російська економіка втягується в кожній сфері українського життя і

може маніпулювати нашою економікою. А чому «не пустити цю економіку по трубах», зокрема, газовим. Не варто дозволяти втягувати надмірний іноземний капітал в державу, ми стаємо залежними від будь-якого іноземного фактору. Так усім відомий факт економічної теорії, що створення привабливих умов для інвестиційного клімату дозволяє збільшити прибуток держави, але є нюанс, чим більша частка іноземного капіталу, тим менший вплив держави. Держава не повинна випадати в цьому тандемі. Якщо у нас присутній іноземний капітал, то потрібно його регулювати, а не дозволяти діяти на власний розсуд.

Отже, варто знайти на прикладі газових відносин нові напрямки роботи, об забезпечити природним газом нашу державу на перспективу і тим саме зменшити монопольний вплив нашого сусіда. Брати від кожного в міру краще, ніж дозволяти одному керувати усім.

По-перше, зав'язати західносибірський газовий регіон Росії до наших магістралей через спільні підприємства, акціонерні товариства, бартер і тому подібні схеми. Звичайно, на рейтингу людини, яка це зробить це відіб'ється неминуче, але бізнес «годує» населення, а не настрій. Такі міри дозволять закріпити цей регіон, як основний постачальник газу в Україну, в середньому обсягом 30-40 млрд. кубометрів. Варто зазначити, що 2 квітня 2016 року, Росія запропонувала ціна на природний газ Україні в розмірі 180 американських доларів, замість 240.

Україна має багато шляхів для розвитку газової промисловості, наприклад будівництво газопроводів з Ірану. Це великі кошти в бюджет, тільки на одному природному ресурсі. Ми дамо шанс вийти партнерській країні на новий рівень і знайдемо чудового друга. По крайній мірі в Іран без візи будемо їздити.

Ще однією концепцією забезпечення України газом є створення системи забезпечення населення зрідженим природним газом.

Потрібні спеціальні термінали для прийому і переробки цього ресурсу, і спеціальний транспорт. Зокрема, ми отримаємо до 10 млрд. кубометрів газу.

Щодо внутрішніх чинників забезпечення України газом, то тут основним слід вважати енерго- і ресурсозбереження. Нині Україна достатньо забезпечена власними ресурсами природного газу. Падіння виробництва зменшило реальні потреби в газі.

Варто підмітити, що протягом останнього часу світовий ринок газу переживає зміни. Почали видобувати сланцевий газ (мал.4). Частка скрапленого газу збільшила відсоток короткострокових договорів на постачання, також починає змінюватись підхід до формулювання ціни на газ. Усе це формує нову тенденцію розвитку газової індустрії. Тому і Україні не варто відставати.

Мал. 4

Важливість такого реформування обумовлюється також низкою внутрішньо економічних факторів. Насамперед, незадовільний рівень впровадження енергоощадних технологій, низька ефективність використання паливно-енергетичних ресурсів та політика «дешевої робочої сили», зумовили високий рівень енергоємності виробництва та відповідно низький рівень конкурентоспроможності національної економіки.

У нас не проводяться роботи з оцінки запасів сланцевого газу. Для цього потрібно залучити багато коштів і така робота вимагає проведення значних пошуково геологічних робіт.

«На даний час в Україні значно більш реальним є видобування традиційного природного газу на суходолі та у Азово-Чорноморському шельфі, доведені запаси якого складають 1024 млрд. куб м.. Скорочення рівня розвідки та видобування відбулося у період відносно низьких цін на імпортні енергоресурси. В умовах високих цін на природний газ видобування власного ресурсу стало економічно доцільним.

Обсяги видобування у 2011 р. склали 20613 млн. куб. м., співвідношення резервів до виробництва протягом останніх років складає – близько 50 (Великобританія – 5, Нідерланди – 20, Норвегія – 17), що свідчить про низький рівень використання власного потенціалу газовидобування.

Освоєння нових родовищ є складним процесом, адже поклади газу залягають глибше, є більш тонкими, тому необхідні сучасні технології для їх повного використання, це включає в себе сейсмічний моніторинг, методи продовження життя свердловини, фракціонування тощо. Відповідно, пошук, розвідка та видобування традиційного газу вимагають значних інвестиційних ресурсів, залученню яких перешкоджають ряд факторів, насамперед, непрозора та непослідовна система ліцензування, що не забезпечує автоматичний перехід ліцензії на розвідку в ліцензію на видобування.

Певним чином вирішити цю проблему можливо за допомогою винесення змін до Закону України «Про угоди про розподіл продукції» від 14.09.1999 р. № 1039-XIV. Закон регулює відносини, які виникають у процесі підготовки, виконання й припинення дії угод про розподіл продукції, визначає основні правові вимоги до таких угод, а також особливості правовідносин щодо користування надрами на умовах розподілу продукції. Закон передбачає можливість одержання комплексної ліцензії на розвідку, термін її дії може досягати 50 років, протягом яких на інвестора не поширюється підвищення існуючих ставок чи введення нових податків чи зборів, за винятком змін, що покращують його становище; земельні ділянки під проекти на умовах угоди за необхідності можуть відчужуватися за прискореною й спрощеною схемою...» [6.]

Україна уклала тільки одну угоду на пошук та освоєння покладів сланцевого газу. Це була компанія Vanco International (США). Також держава не має чіткого регулювання законами такої діяльності. Тобто для інвесторів, які хотіли б працювати над розбудовою родовищ сланцевого газу немає гарантії в оподаткуванні та і немає процедури державного нагляду, немає ніякого митного контролю чи будь-яких інших.

Є ще одна проблема – це дискримінація цін на власний газ у порівнянні з імпортованим.

«Відповідно до ст. 10 Закону України «Про засади функціонування ринку природного газу» від 08.07.2010 № 2467-VI, підприємства, що здійснюють видобування природного газу на території України щомісяця зобов'язані продавати увесь товарний природний газ, безпосередньо суб'єкту, уповноваженому Кабінетом Міністрів України за закупівельними цінами, затвердженими Національною комісією регулювання електроенергетики України. Закупівельна ціна природного газу щороку затверджується Національною комісією регулювання електроенергетики України і є ціною, що передбачається в договорах про реалізацію природного газу уповноваженому суб'єкту для задоволення потреб населення і обчислюється як сума виробничої собівартості видобутого природного газу, рентної плати за видобутий природний газ, прибутку від господарської діяльності з видобування природного газу, у тому числі розподіленого прибутку, нерозподіленого прибутку, податку на прибуток.» [7.]

Тому собівартість природного газу встановлюється у невідповідності до реальних витрат на його видобуток. Не включається також і альтернативна ціна. Через це усі газові компанії України втрачають багато коштів, через реалізацію продукції по нижчим цінам ніж ринкові.

Тому перед газовою промисловістю України назріла необхідність відмови від практики перехресного субсидування та збільшення тарифів для населення до економічно обґрунтованого рівня, що також є однією із вимог МВФ. Промислові споживачі вимушені платити високу ціну за спожитий газ, що знижує їх прибутки та збільшує вартість продукції, також через перехресне субсидування відсутня мотивація та кошти для оновлення інфраструктури у компаній, що її експлуатують, у той же час населення не має стимулів до енергозбереження. З точки зору споживання первинної енергії України займає 20-ту позицію світі, у той час як її економіка займає лише 40 місце з точки зору загального розміру. Енергоємність української економіки майже у чотири рази вище, ніж в ЄС-27. У той же час слід мати на увазі, що енергоємність промислового виробництва залишалася на високому рівні навіть за умови тривалого підвищення цін на природний газ.

В Україні немає чіткої стратегії дій щодо підвищення рівня енергетики на різних рівнях (національний, регіональний, галузевий). Ціна не є фактором розвитку і

стимулом до дій для промислових виробників. Тому потрібно змінювати політику на газовому ринку, а насамперед відмовитись від неправильно встановленої ціни на ринку.

Аналіз світової та вітчизняної практик розвитку ринку газу

У цьому розділі хочу взяти до уваги ринок газу Європейського Союзу. Союз на території якого немає відчутних запасів цього ресурсу. Але при цьому ринок газу розвинутий за рахунок поставок ресурсу з інших країн. Чому я обрав саме Європейський Союз? Тому що це яскравий приклад ефективного управління країн на ринку. Ефективне і раціональне управління на усіх ринках. Нам є що взяти у країн Європейського Союзу.

Ринок завжди розвивається, формуються нові закони ринку. Зокрема, газовий ринок країн Європи був залежний від Росії. Якщо взяти сьогоденню ситуацію на ринку, то можна прослідкувати, що картина змінюється. Європа бачить агресію і неправомірну політику Росії, і формує новий ринок, більшість країн знаходять заміну російському газу в країн сусідніх Росії, або південних країн.

Вони розбавляють ринок новими учасниками і таким чином зменшують монополістичні настрої Росії. Адже, щоб позбутись монополії потрібно вивести на ринок нових учасників, які безумовно будуть ставити нижчу ціну від, щоб залишатись на ринку і закріплювати свої позиції.

Чудовий хід, який варто було б взяти до уваги нашій державі. Європейські «мозкові центри» підмічають факти, які вплинуть на Україну дуже болюче, адже за останніми даними досліджень, які стосувались енергетичної безпеки нашої держави та її роль на енергетичному ринку, було виголошено наступне:

- Конфлікт Росії та України є довгостроковим і це створює ризик для країн Європейського Союзу.
- Новий південний шлях через Туреччину (Мал. 5) не піддається тиску Росії і є набагато надійнішим.
- Якщо Україну позбавити ролі газового сховища для Європи, то одержить нові перспективи розвитку, та мирне майбутнє. А реверс газу з Європи забезпечить енергетичну незалежність.

Після такого виникають насторожуючі думки. Якщо України перестане бути газовим транзитером, то великих коштів за транспортування уже не буде. Не буде коштів з транзиту, це великий удар по економіці держави. Економіка не витримає – влада обіцяє, - поглиблення інфляції – зростання цін - занавіс.

Драма, від якої плакатимуть усі українці. Звичайно, Європа підтримує Україну. Європа співчуває Україні. Європа обурена станом в Україні. Європа стурбована ситуацією в Україні. Кожного дня кожен українець чує ці тези в новинах. Європа то нам, можливо, співчуває. Але якщо влада не змінить своє ставлення до речей, ставлення до фактів, що відбуваються на в світі, то Європа поспівчуває і забуде.

Ніхто нічого не зробить за нас. Я не політик, не політтехнолог, але з впевненістю можу сказати, що варто змінювати ситуацію. І якщо проаналізувати усе, що відбувається зараз, це буде частиною боротьби за ринки. Росіє тисне на Україну газовими відносинами, щоб ще більше увійти в ринки Європи. Туреччина розпочинає конфлікт з Росією і стає в очах Європи чудовим виходом із ситуації. Уже зараз встановлюються домовленості про транспорт газу через Туреччину. Росія у відповідь починає будувати плани про те, як взяти ці відносини у свої руки. І вихід вони знайшли.

Якщо Туреччина стає транспортером, потрібно знову взяти джерело цього ресурсу в свої руки. І як це буде відбуватись?

Новими джерелами природного газу стають сусідні та близькі до Росії країни. Країни ці, тільки починають розвиватись і будувати свій шлях. Тому тут два варіанти,

або мирним шляхом створити з ними свій союз, і влізти до них в економіку, або просто почати конфлікт. Боротьба за ринки, ось що стає основною метою зараз в усіх країнах. А для нас є два варіанти, або стати периферією для Росії, або реформуватись і шукати нові шляхи виходу із кризи, будувати нові ринки. Українці велика сила, і ми зможемо усе, керівника тільки потрібно справедливого.

В Україні уже зараз не бачать транзитера газу, усі залишають наш ринок через податки, низьку якість, і просто через нерентабельність відносин з країною, де президент, перша людина, особа, яка є обличчям країни, залучена до офшорних скандалів.

Ситуація на ринку наступна. Від 11 березня 2015 року будується механізм енергетичного партнерства з Туреччиною і коли вони розбудують систему зв'язків, ми залишимося осторонь з пустими трубами і сховищами.

Сьогодні ми втрачаємо усі свої стратегічні переваги на ринках, які ще приносили дохід. Ми залишаємось не тільки без транзиту, але і без заробітку на сховищах. Адже від того ж березня 2015 року, Європа будує власні потужності зберігання природного газу, уже зараз цих сховищ вистачає на 100 млрд. кубометрів газу, при тому що Україна має на балансі до 20 млрд. кубометрів газу і це максимум для зберігання.

Так ми будуємо нові сховища, модернізуємо обладнання, але це вже марно, бо Європа уже перестала звертати на це увагу. Але ж багато чого залежить від нас самих. І отут, на мою думку, ми не можемо сказати собі, що зробили все, що могли. Так, ми прожили зиму. У цьому заслуга не тільки теплої погоди, а й нашого уряду. Ми наростили, завдяки зусиллям Єврокомісії, "Нафтогазу" та "Укртрансгазу", реверсні можливості.

Ми мали зробити в сотню раз більше, щоб можна було диктувати правила на ринку. Варто було побудувати чітку систему цілеспрямованої роботи усіх енергетичних відомств України.

У 2014 році МЗС України запропонувало Вишеградській групі, до якої входять країни: Польща, Угорщина, Чехія та Словаччина, розширити газотранспортну інфраструктуру. Уже пройшло два роки, але відповіді так і не було. Тобто ми не є рентабельним проектом для країн Європи, країн-сусідів.

Це лише приклад із сотні. Україні варто було б і реорганізувати систему експертної допомоги. Нам було розроблено два плани розвитку енергетичної сфери, але напевно, варто було б зробити один чіткий план, щоб ніхто не бігав від одного до іншого. Обрати одну стратегію, яка поєднала найкращі сторони двох планів

Отже було сформульовано наступне:

«...Для того, щоб виправити ситуацію, захистити та посилити значущість України як європейського газового хабу, необхідно:

- ✓ Сформулювати та домогтися включення у 2-й Список інфраструктурних проєктів, які становлять спільний інтерес (Projects of Common Interest), пропозиції з розвитку інфраструктурних можливостей між країнами Центральної, Південно-Східної Європи та Україною, а також участі України в проєкті Eastring як країни, інфраструктуру якої буде включено в цей проєкт;
- ✓ Розробити, узгодити та приступити до реалізації спільної дорожньої карти з розвитку інтеграції газових ринків країн Вишеградської групи та України;
- ✓ Розробити концепцію східноєвропейського газового хабу на базі західноукраїнських ПСГ і розпочати практичну роботу з її просування в європейських структурах. Домогтися включення цієї концепції в розроблювальну в Європі стратегію відносно СПГ і зберігання газу.» [8.]

Я вважаю, що доцільніше подивитись з нової точки зору на усе, і розробити інші плани розвитку для України. Можна слухати Європейський Союз, який говорить, що потрібно робити усе, що пишуть їх «центри досліджень», а потрібно творити власну історію розвитку. І ця історія повинна початись з таких кроків:

1. Потрібно створити газовий хаб, який буде сучасним та модернізованим.

Перспективи є, адже поки в нас цей ринок не відібрали до кінця, ми ще можемо втримати позиції. Створити для трейдерів умови при яких можна зберігати не 20, а 30 млрд. кубометрів природного газу. І ціни в Україні обов'язково будуть нижчі ніж у Європі.

2. Зробити можливим диверсифіковане постачання природного газу до України.

Ми так хочемо в Європу? А чому б не увійти туди тихо, а не так щоб кричати на увесь світ, що ми йдемо в Європу, і так і не потрасти туди. Я пропоную, запуснути власного «троянського коня» в економіку Європи. Найкращий спосіб увійти в будь-який союз, стати колом їх інтересів. Нам потрібно в'язатись в ринок Європи, пропонувати різні зони для інвестування нашим сусідам. На наших умовах звичайно, але за їхні гроші. Можливо, не зовсім політкоректно, але дієво. В нас багато заводів, багато ресурсів, багато сфер які потрібно розвивати, так чого тримати ці сфери в руках монополій, за податки які добивають бізнес, або просто не виплачуються. Дати кожному шлях для розвитку, насамперед вільний ринок ніким не досліджений, як чисте полотно для розвитку, і тоді не Ми, українці, захочемо в Європу, а Європа захоче до нас.

3. Ми – сусіди ЄС.

Якщо вже так є, що ми сусіди ЄС, і ми та й взагалі усі знають, що Європа хоче туркменського і іранського газу, то чого б не дати його їм. Навіщо шукати шляхів через Туреччину де потрібно будувати магістралі (що вони поспішно роблять), якщо у нас все є готове.

Магістральні шляхи є, трубопровід в Європу є, домовились з постачальником, і все. Ми знову на ринку.

4. Ринок зрідженого газу

Чесно пишучи сам, дуже здивований. Але в Україні під містом Южне (дивна російська назва українського міста), будується LNG-термінал (пункт відкачки зрідженого газу). Правда не за державні кошти збудований, але доволі цікава споруда.

Потенційним клієнтом є Європа, а постачальником дуже багато країн (Алжир, Єгипет, Нігерія, Катар, Азербайджан, Туркменістан), всі хочуть заробити. І заробити вони планують на постачанні газу. І тут план альфа для України. Ми швидко «на всіх парах», «силами і правдою» маємо добудувати цей термінал. І стаємо в першість в транспортуванні зрідженого газу. Трішки попрацювати,

«повбивати» комерційних монополістів, і це буде, як кажуть «only for me», державний ресурс, що приносить дохід.

Наголошую, написана у цій роботі точка зору, не є передвиборчою агітацією, чи критикою влади, а пропозиція зробити ринок газу чесним, прибутковим, відкритим, і кращим в Європі. Впевненими кроками потрібно рухатись на шляху до успіху.

Пропозиції щодо вдосконалення ринку газу в Україні.

Я писав уже багато пропозицій, і потрібно систематизувати це в одну цілісну систему. Для початку варто написати про реверс газу. Це крок на шляху до успіху. Постачання газу з країн Європейського Союзу. Потрібно збільшувати реверсні поставки, щоб монополіст нашого ринку Російська Федерація втрачала потужні важелі впливу на економіку та в цілому на нашу державу.

Потрібно реалізувати закон «Про ринок природного газу», який приведе в Україну іноземних трейдерів світового ринку газу. Якщо цей закон прийде в дію, то на нашому ринку газу ми побачимо реальну конкуренцію цін та постачальників.

Отже, певного позитиву досягнуто. Однак список невдач, згаяних можливостей та елементарно не зробленого — значно ширший і довший. Насамперед це відсутність єдиної державної стратегії, як і політики в енергоринку, частиною якого є і газовий сегмент

Існують два проекти нової редакції Енергетичної стратегії України, підготовлені Інститутом стратегічних досліджень і Центром Разумкова. Але жоден проект не прийнято і по суті навіть не розглянуто. Відсутній і узгоджений варіант енергостратегії.

Не маючи контрактів із іншими ресурсовласниками (Туркменистаном, Азербайджаном та ін.) і контрактів на поставку цього газу в Україну, ми в підсумку втрачаємо й так не дуже високий вплив у європейських експертних та, як наслідок, урядових колах.

Дедалі частіше український газовий ринок розглядається тільки як майданчик для продажу газу європейськими газотрейдерами.

Вище вже згадувалося про ухвалення нового Закону "Про ринок природного газу". Основний мотив прийняття аналогічних законів у Європейському Союзі — це забезпечити право споживачам на вільний вибір постачальника газу. Значною мірою таке право має гарантуватися правом доступу так званих третіх осіб до газотранспортної (ГТС) і газорозподільної систем (ГРС).

Принцип "головне — вв'язатися в бій, а там видно буде" послужив нам погану службу. Попри "реверс", ми повністю провалили питання інтеграції української

газотранспортної системи та створення єдиної ринкової зони з ГТС країн Вишеградської групи.

І річ не в будівництві кількох станій, які з'єднують нашу газотранспортну систему. Питання полягало та полягає в залученні іноземних партнерів до спільної експлуатації окремих підземних сховищ природного газу, створенні спільних підприємств, наприклад, із управління споруджуваними інтерконекторами.

Адже газовий ринок України набагато більший за ринки країн-сусідів зі Східної та Центральної Європи. І тут було б можливим створення СП із залученням операторів ГТС сусідніх країн. Не можна залишити без уваги й нашу недалекоглядність в участі/неучасті в деяких інфраструктурних проектах Європейського Союзу, наприклад, у проекті Eastring. Головна мета цього проекту — забезпечити перетоки газу з північно-західних регіонів Європи в південно-східні й навпаки.

Тривалий час на засіданнях різних груп високого рівня українські представники заперечували необхідність цього проекту, сподіваючись на допомогу наших союзників у Європі та США. Нині він став "проектом загального інтересу". Але ж можна було б запропонувати використовувати українську ГТС у рамках цього проекту, не заперечуючи проект у цілому. Для цього є всі технічні та економічні обґрунтування. Достатньо, мабуть, про невдачі та провали.

З розвитку подій можна спрогнозувати наступні дії для України:

1. Країні потрібна довгострокова енергостратегія.

Для її вироблення (або доведення до розуму двох вищезгаданих проектів енергостратегії) необхідно створити один-два постійно діючі полемічні майданчики. Одним із них може бути, наприклад, інформбаза та майданчик державного інформаційного агентства "Укрінформ".

2. Дуже актуальним є затвердження віце-прем'єра з енергетики.

Але не шукати його серед представників політичних партій. Це має бути справжній технократ із досвідом керівництва великими виробничими системами.

3. Потрібно припинити займатися "розкуркулюванням олігархів" (хоча часто це просто популізм).

Там, де вони приймають цивілізовані правила ведення бізнесу, з ними треба налагодити співробітництво. Адже в усьому світі часто початковий капітал наживався несправедливим шляхом. Значно більшу небезпеку, якщо судити за публікаціями у нашій пресі, становлять "младоолігархи", які прагнуть дорости до старших товаришів.

4. Транзит російського газу.

За результатами наших досліджень, з урахуванням усіх нюансів мінімальний обсяг транзиту через українську ГТС упродовж 2019–2030 рр. становитиме 30–40 млрд кубометрів на рік. Адже "Північний потік-2" стає реальним проектом. У цьому разі необхідно думати, як забезпечити економічну ефективність роботи ГТС "Укртрансгазу" за таких умов.

Пропозиції підвищити тариф на транзит до позахмарних висот є ефемерними. Пропозиція про перенесення пунктів приймання-здавання російського газу на східний кордон України є привабливою, і цим варто займатися. Але, мабуть, швидкого прогресу тут очікувати не варто.

5. Реформування НАК "Нафтогаз України".

"Нафтогаз" може залишитися як трейдер, що має у своєму підпорядкуванні дочірню видобувну компанію (на базі ліцензій, які є в НАКу), і, можливо, дочірню компанію зі зберігання (на базі кількох виділених ПСГ).

ПАТ "Укргазвидобування" повинне одержати самостійність і займатися як видобутком, так і продажем газу напряму споживачам, у тому числі й населенню.

6. Забезпечення конкуренції.

Необхідно прийняти для цього ринку оптимальне законодавство, яке забороняє кожному з постачальників мати частку понад 30% у конкурентних сегментах ринку. В урегулюванні цього питання та можливих суперечок спочатку своє слово має сказати Антимонопольний комітет України.

Безумовно, вищенаведені міркування та рекомендації деякою мірою суб'єктивні, але все ж таки ці судження виходять із подій, які відбуваються.

Висновки

Проаналізувавши газовий ринок України та світу, можу з впевненістю сказати, що в нас є досить великі проблеми в економіці, і на енергетичному ринку. Потрібно знайти людину, яка змогла б повернути ситуацію в нашу сторону. Зараз ми втрачаємо ринки, в яких займали першість. Ринок газу ми також втрачаємо.

Поки ми залишаємось осторонь, в нас відбирають ринки, зменшують інвестиції, інвестиційний клімат погіршується. Зокрема, ринок газу України скоро перебудується і буде спрямований тільки на купівлю реверсного газу із Європи. А якщо постаратись, то ми могли б бути монополістом ринку газу Європи.

Велика газотранспортна індустрія закривається. Поки ми залишаємось осторонь, Європа шукає нові шляхи поставок газу в свої країни. Україна може запропонувати, домовитись про транспорт природного ресурсу через наші магістралі. Але ми залишаємось осторонь.

Європейський Союз веде домовленості з Туреччиною щодо поставки газу через їх територію з Туркменістану та Узбекистану. Ситуація спекулюється тим, що Україні буде легше без ринку газу, тому що ми позбудимось тиску збоку Росії, але ніхто не говорить про збитки, які понесе наша газова індустрія.

Тому є над чим замислитись, і над чим подумати. Потрібно діяти, правильно аналізувати ситуацію в світі, боротись за ринки, і не залишатись осторонь подій.

Список використаної літератури

1. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/219-95-п>
2. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/619-96-п>
3. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/409-2014-п>
4. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/81-2014-п>
5. <http://texty.org.ua/d/static/gas01/>
6. *Крекотень І.М.* Проблеми та перспективи ринку газу в Україні.-Львів: 2003.
7. *Гордієнко С.М.* Зловживання в сфері видобутку і торгівлі природним газом.-2011
8. *Кулицький С.К.* Перспективи географічної диверсифікації поставок газу в Україну.- 2013 Київ.-3с.